

ΑΙΤΗΜΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΜΑΣ

Η σύγχρονη επιστημονική και τεχνολογική πρόοδος, οί κοινωνικοί μετασχηματισμοί που πραγματοποιούνται, ή σχέση ανθρώπου και μηχανής, τὸ πρόβλημα τῆς ἀνόδου τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου και τῆς οἰκονομικῆς και κοινωνικῆς ἀνάπτυξης τῶν καθυστερημένων λαῶν, τὰ θέματα τῆς παιδείας και τοῦ ἐκπολιτισμοῦ, ἀποτελοῦν καιρία σημεῖα τοῦ ἐπιστημονικοῦ προβληματισμοῦ τῆς ἐποχῆς μας.

Ἡ συσσώρευση, ιδιαίτερα, ὄλων τῶν τυπικῶν στοιχείων μιᾶς ὑποανάπτυκτης κοινωνίας στὴν Ἑλλάδα, ἐπιβάλλει τὴν ἀνάγκη νὰ διερευνηθοῦν τὰ αἰτία της και νὰ καθορισθοῦν οἱ ὅροι γιὰ τὴν ἐπίλυση τῶν προβλημάτων που δημιουργοῦνται ἀπ' αὐτή.

Μέσα στὶς σημερινές εὐρωπαϊκές ἀνακατατάξεις, περισσότερο ἴσως ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά, προβάλλει ὁ κίνδυνος ὄχι μόνο νὰ διατηρηθεῖ ἡ οἰκονομική και κοινωνική καθυστέρηση τῆς πατρίδας μας, ἀλλὰ και νὰ μεγαλώσει σὲ σχέση μὲ τοὺς ρυθμοὺς προόδου τῶν οἰκονομικᾶ ἀνεπτυγμένων χωρῶν.

Ἡ ἐπιστημονική ἔρευνα ὀφείλει νὰ περιγράψει, νὰ καθορίσει και νὰ προβάλλει συγκεκριμένα τοὺς κινδύνους που ἀνακύπτουν. Νὰ ἀντιταχθεῖ σὲ ὅ,τι προσπαθεῖ νὰ διατηρήσει καθιερωμένα σχήματα, και νὰ παροχετεύσει τὶς δυνάμεις τοῦ Ἔθνους σὲ περιοχές ἀδιαφορίας και αὐτοεγκατάλειψης.

Παράλληλα ἡ διερεύνηση τῶν στοιχείων που συνθέτουν τὴν κοινωνική μας πραγματικότητα και ἡ προβολή τους, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν ἐπιστημονική πρόοδο και τὴ συμβολή της στὸ σύνολο τῆς ἀνθρώπινης γνώσης, εἶναι ὅροι ἀπαραίτητοι γιὰ τὴν ὀρθή ἀντιμετώπιση κάθε ειδικοῦ θέματος.

* * *

Τὰ προβλήματα αὐτὰ καθορίζουν και τοὺς σκοποὺς τοῦ περιοδικοῦ «Σύγ-

χρονα Θέματα». Το περιοδικό μας φιλοδοξεί να βοηθήσει στην κατανόηση τῶν σύγχρονων προβλημάτων στο επίπεδο τῆς θεωρίας, τῆς μεθοδολογίας καὶ τῆς τεχνικῆς.

Τὰ «Σύγχρονα Θέματα» θὰ κατευθύνουν ἰδιαίτερα τὴν προσοχή τους στὴν ἐπιστημονικὴ μελέτη τῶν προβλημάτων ποὺ ἀντιμετωπίζει ἡ Ἑλληνικὴ κοινωρία καὶ στὴ διαφώτιση τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ γιὰ τὴν ἀνάγκη καὶ τὴ δυνατότητα νὰ ἐπιλυθοῦν. Ταυτόχρονα θὰ ἐπιδιώξουν νὰ προσφέρουν ἀπὸ τίς στήλες τους κάτι ἀπὸ τὴν καθολικότερη ἀνησυχία τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου, ποὺ ἐκφράζεται στὴν ἐπιστημολογία, στὸ φιλοσοφικὸ στοχασμὸ καὶ στὴ μελέτη τῶν ἀνθρωπιστικῶν προβλημάτων.

Θὰ παρακολουθήσουν ἀκόμα μὲ ὑπευθυνότητα τὴν ἐξέλιξη, τίς ἀδυναμίες καὶ τὰ ἐπιτεύγματα τῶν Ἑλλήνων ἐπιστημόνων. Θὰ προβάλλουν τὰ ζητήματά τους καὶ θὰ ἀγωνισθοῦν γιὰ τὴ βελτίωση τῶν ὄρων τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τους καὶ τῆς ζωῆς τους.

Τέλος, ἡ ἀποτροπὴ ἐνὸς νέου παγκοσμίου πολέμου ἀποτελεῖ τὸ κεντρικότερο πρόβλημα κάθε ἀνθρώπου καὶ συνεπῶς δὲν μπορεῖ νὰ θρῖσκεται ἔξω ἀπὸ τὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ περιοδικοῦ μας.

* * *

Τοὺς σκοποὺς αὐτοὺς τὰ «Σύγχρονα Θέματα» τοὺς βλέπουν σὰν κοινούς ὄλων τῶν πνευματικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν δυνάμεων τῆς πατρίδας μας, γιὰ τὴν ἐπιστήμη δὲν εἶναι «ἐαυτῆς ἕνεκα καὶ οὐ τῶν ἀποβαινόντων», ὅπως ἤθελε ὁ Ἀριστοτέλης, ἀλλὰ ὅτι ἀντίθετα ὀφείλει νὰ διαφωτίζει τὸ λαὸ καὶ νὰ ὑποδεικνύει τίς ἐπιβαλλόμενες λύσεις.

Τὰ «Σύγχρονα Θέματα» φιλοδοξοῦν νὰ ἀποτελέσουν ἓνα βῆμα ὑψηλοῦ ἐπιστημονικοῦ προβληματισμοῦ καὶ ἀναζήτησης, μιὰ γόνιμη ἐνότητα θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς σπουδῆς, παρέχοντας τὴν εὐκαιρία γιὰ μιὰ ἐλεύθερη ἀνταλλαγή ἀπόψεων πάνω στὰ θέματα ποὺ συνθέτουν τοὺς σκοποὺς του.

Τὸ περιοδικό μας δὲν προσφέρει καμιὰ ἔτοιμη καὶ αὐταπόδεικτη ἀλήθεια. Τὴν ἀναζητεῖ, μὲ ἐπιδίωξη τὴν ἀναγέννηση τοῦ τόπου μας. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ καλεῖ τοὺς ἐπιστήμονες καὶ τοὺς πνευματικοὺς ἀνθρώπους νὰ ἐνισχύσουν τὴν προσπάθειά του, συμβάλλοντας στὴν ἐπαύξηση τῆς δημιουργικότητος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιστήμης.

Παραδίδουμε τὸ πρῶτο τεῦχος μας στὸν ἄξιο γιὰ καλύτερη μοῖρα Ἑλληνικὸ Λαό. Ἡ προσπάθειά μας εἶναι γέννημα ἀγάπης καὶ βαθειᾶς ἀνησυχίας. Ἐλπίζουμε πὼς θὰ βρεῖ τὸ στόχο τῆς.

«ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ»

ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΤΟΥ PUGWASH

Μετά από τις δραματικές ώρες που περάσαμε, μέσα στην απειλητική περίοδο που ακόμα ζούμε, η διακήρυξη κορυφαίων επιστημόνων από 35 χώρες για τον άφοπλισμό και την αποφυγή του πολέμου αποκτά για όλους τους επιστήμονες, για όλο γενικά τον κόσμο το νόημα μίας ίερης έπιταγής.

Η διακήρυξη συμπυκνώνει τ' αποτελέσματα της 10ης Διεθνούς Έπιστημονικής Συνδιάσκεψης του Pugwash που πραγματοποιήθηκε τον Σεπτέμβριο στο Λονδίνο. Οί συνδιασκέψεις αυτές, που χρωστάν το όνομά τους στη μικρή πόλη Pugwash του Καναδά, όπου για πρώτη φορά πραγματοποιήθηκαν, έχουν αντικείμενο τη σχέση των επιστημόνων με τη διεθνή πολιτική».

Αφστρηία τους υπήρξε η πρώτη μεταπολεμική δήλωση επιστημόνων κατά του ατομικού πολέμου, που συντάχθηκε το 1955 με πρωτεργάτες τον Άλμπερτ Αϊνστάιν, τον Φρειδερίκο Ζολιό - Κιουρί και τον Μπέρτραντ Ράσσελ. Η έπιτυχία τους είναι από χρόνο σε χρόνο μεγαλύτερη — έφέτος στο Λονδίνο μετείχαν πάνω από 200 επιστήμονες. Και το έξαιρετικό τους κύρος ύπογραμμίζεται από το γεγονός ότι τη Συνδιάσκεψη του 1962 χαιρέτησαν όχτώ άρχηγοί κρατών — Έν. Πολιτειών Άμερικής, Σοβιετικής Ένωσης, Μ. Βρετανίας, Ινδίας, Τσεχοσλοβακίας, Γκάνας, Γιουγκοσλαβίας και Πακιστάν — και ό γεν. γραμματέας του ΟΗΕ κ. Ού Θάντ. Στην συνδιάσκεψη του Σεπτεμβρίου 1962 μετείχαν μεγάλες μορφές της σημερινής επιστήμης, όπως ό κόμης Ράσσελ, ό σέρ Τζών Κόκροφτ, οί καθηγηταί Μπλάκετ, Πάουελ και Μπέρναλ (Μ. Βρετανία), οί καθηγηταί Πάουλιγκ, Ραμπίνοβιτς και Χάρισσον Μπράουν (ΗΠΑ), οί άκαδημαϊκοί Τόπτσιεφ, Τουπόλεφ, Τούμμ (ΕΣΣΔ), κλπ.

Δημοσιεύουμε παρακάτω το πλήρες κείμενο της τελικής διακήρυξης στη 10η Συνδιάσκεψη.

Εμείς, επιστήμονες από 38 χώρες, συγκεντρωμένοι στη 10η Συνδιάσκεψη του Pugwash, εκφράζουμε την κοινή μας πεποίθηση ότι η επιστημονική επανάσταση έχει δημιουργήσει για την ανθρωπότητα ριζικά καινούργιες συνθήκες, δίνοντας στον άνθρωπο μιá χωρίς προηγούμενο δυνατότητα δημιουργίας και καταστροφής. Ήρθαμε στο Λονδίνο με το σκοπό να αναζητήσουμε τα πιό αποτελεσματικά μέσα που θα δώσουν στους ανθρώπους τη δυνατότητα να αντικρύζουν την επιστήμη σαν εύλογια και όχι σαν συμφορά.

Πρωταρχικός σκοπός μας είναι να εμποδίσουμε τον πόλεμο, να απαλλάξουμε την ανθρωπότητα από τις τρομερές αγωνίες της και από το βαρύνον οικονομικό φορτίο που δημιουργεί ο ανταγωνισμός των εξοπλισμών. Ένας γενικός πόλεμος με πυρηνικά όπλα θα αποτελούσε μια καταστροφή αφάνταστης έκτασης. Θα εκμηδένιζε ένα μεγάλο μέρος από τον σημερινό πληθυσμό της γης και θα υπονόμει τις συνθήκες ζωής για όσους επιζούσαν.

Σε όλοκληρο τον κόσμο ο εξοπλιστικός ανταγωνισμός απορροφά ένα τεράστιο μέρος ύψηλά ειδικευμένης εργασίας και πλουτοπαραγωγικών πόρων. Πρόκειται για καθαρή απώλεια γιατί έτσι όχι μόνο δεν εδραιώνεται η ασφάλεια, αλλά αντίθετα αυξάνουν οι κίνδυνοι για πόλεμο. Δεν υπάρχει αποτελεσματική άμυνα απέναντι στους παγκόσμιους πυραύλους με πυρηνική κεφαλή. Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες, η προαιώνια αντίληψη ότι ο πόλεμος ή η απειλή πολέμου αποτελούν μέσα άσκησης πολιτικής είναι τελείως αναχρονιστική. Πρέπει ο πόλεμος να εξοστραχισθεί από τη ζωή των ανθρώπων. Το πιο επείγον πρόβλημα της διεθνούς πολιτικής είναι ο γενικός και πλήρης αφοπλισμός που θα δημιουργήσει ουσιαστικές δυνατότητες για την διατήρηση της παγκόσμιας ασφάλειας.

Ο αφοπλισμός και η σταθερή ειρήνη αποτελούν πρωταρχικές προϋποθέσεις για την οικοδόμηση μιᾶς καινούργιας κοινωνίας από την οποία θα είναι δυνατόν να εξαφανισθεί η δυστυχία. Η προοπτική ενός τέτοιου κόσμου δεν ανήκει πια στη σφαίρα των ουτοπιών. Οι θρίαμβοι της τεχνικής και της επιστήμης στην εποχή που ζούμε έχουν ξεπεράσει τα πιο τολμηρά όνειρα των τελευταίων γενεών και οι γνώσεις μας αυξάνουν συνεχώς με ταχύτερο ρυθμό.

Στηριζόμενοι σ' αυτές τις πεποιθήσεις συγκεντρώσαμε την προσοχή μας στα πολύπλοκα προβλήματα του αφοπλισμού. Θεωρούμε πως τα κυριότερα προβλήματα είναι: Οι ενέργειες που θα επιτρέψουν να πραγματοποιηθεί ο αφοπλισμός και τα μέτρα που θα γεννήσουν εμπιστοσύνη και θα διαφυλάξουν την ασφάλεια των κρατών κατά την σταδιακή πραγματοποίησή του. — Τα μέτρα που θα πρέπει να ληφθούν για να διατηρηθεί η ειρήνη σε ένα αφοπλισμένο κόσμο. — Τέλος τα οικονομικά προβλήματα που δυνατόν να παρουσιασθούν κατά την περίοδο του αφοπλισμού. Οι συζητήσεις που έγιναν μᾶς ώδηγησαν στην πεποίθηση ότι μπορούν να βρεθούν λύσεις για όλα.

Η συνδιάσκεψη ασχολήθηκε με ιδιαίτερη επιμονή γύρω από όσα είχαν σχέση με τον τερματισμό των πυρηνικών δοκιμών. Εξετάσαμε όλες τις σχετικές προτάσεις που είχαν παρουσιάσει τα ουδέτερα έθνη στη διάσκεψη της Γενεύης. Και επακολούθησαν νέες, πρωτότυπες σκέψεις για τη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των μέσων έρευνας των πυρηνικών δοκιμών. Κεντρική ιδέα στάθηκε η χρησιμοποίηση αυτόματων και σφραγισμένων σεισμικών σταθμών. Κάθε χώρα μπορεί να εγκαταστήσει τέτοιους σταθμούς στο έδαφός της, και ένας διεθνής οργανισμός θα τους σφραγίζει. Πιστεύουμε ότι μ' αυτόν τον τρόπο δεν απειλείται η ασφάλεια κανενός.

Εφθάσαμε στο συμπέρασμα ότι το πιο ενθαρρυντικό ξεκίνημα για τον κατά στάδια γενικό και πλήρη αφοπλισμό θα ήταν να εξαλειφθούν οι φορείς όπλων μαζικής καταστροφής. Αυτό θα πρέπει βέβαια να συνοδεύεται με κατάλληλα και αποτελεσματικά μέτρα έλέγχου και να πραγματοποιηθεί σε μικρό χρονικό διάστημα. Και είναι απαραίτητο να συνδυασθεί με ουσιαστικούς περιορισμούς στα κλασσικά όπλα και την αριθμητική δύναμη των στρατών, καθώς και με επίλυση των προβλημάτων που δημιουργούνται από την παρουσία στρατευμάτων και βάσεων σε ξένες χώρες.

Η πείρα απέδειξε ότι οι επιστήμονες πρέπει να συνεισφέρουν ιδιαίτερα σε όλα τα σχετικά ζητήματα. Ακόμα και ανεπίσημες συζητήσεις μεταξύ επιστημόνων διευκολύνουν την κατανόηση των διαφόρων απόψεων.

Πιστεύουμε ότι οι Συνδιασκέψεις μας υπήρξαν χρήσιμες. Ζούμε όμως σε μια εποχή όπου οι αλλαγές επέρχονται με εξαιρετική ταχύτητα και όπου συνε-

χῶς ἀναπηδοῦν προβλήματα νέα. Κατὰ συνέπεια οἱ ἐπιστήμονες πρέπει νὰ πολλαπλασιάσουν τὶς προσπάθειές τους γιὰ νὰ διευκολύνουν τὸν ἀφοπλισμὸ καὶ τὶς νέες συνθήκες σταθερῆς εἰρήνης. Οἱ ἐπιστήμονες ὅλων τῶν χωρῶν ἔχουν τὸ ἐπιτακτικὸ καθῆκον νὰ βοηθήσουν τοὺς συμπολίτες τους νὰ καταλάβουν ὅτι ὁ πόλεμος εἶναι φαινόμενο ξεπερασμένο καὶ ὅτι ἐκεῖνο ποὺ μᾶς ἀπομένει εἶναι νὰ βροῦμε τί χρειάζεται γιὰ νὰ ἐξασφαλισθεῖ ἡ εἰρήνη. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναγνωρίσουμε τὶς ἰδιαίτερες εὐθύνες μας καὶ νὰ καλέσουμε τὶς κυβερνήσεις, τὶς ἐπιστημονικὲς ἐταιρίες καὶ ἄλλα σχετικὰ ἰδρύματα, νὰ μᾶς παρασταθοῦν οὐσιαστικά.

Ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἐμπιστοσύνης μεταξὺ τῶν ἐθνῶν εἶναι οὐσιαστικὸ στοιχεῖο γιὰ νὰ προχωρήσουμε πρὸς τὸν ἀφοπλισμὸ καὶ τὴν ἐξασφάλιση σταθερῆς εἰρήνης. Θέλοντας νὰ συνεισφέρουμε στὴν ἀμοιβαία κατανόηση, ἐξετάσαμε πολλὰ ἐποικοδομητικὰ προτάσεις ποὺ ἀφοροῦν μορφὲς διεθνούς συνεργασίας στὸ ἐπιστημονικὸ πεδίο. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ὑπάρχουν ἤδη συγκεκριμένα σχέδια γιὰ εὐρύτατη συνεργασία στὸν τομέα τῆς καθαρῆς ἐπιστήμης. Κι' ἀκόμη θετικὲς μελέτες γιὰ τὶς προσπάθειες ποὺ πρέπει νὰ ἀναπτυχθοῦν σὲ παγκόσμια κλίμακα ὥστε ἡ ἐπιστήμη νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πρόοδο στὶς χῶρες ποὺ ἀρχίζουν ν' ἀναπτύσσονται.

Ἔχουμε φτάσει σ' ἓνα στάδιο, ὅπου ἡ διακήρυξη ἀρχῶν καὶ οἱ δηλώσεις μὲ γενικὸ χαρακτήρα δὲν εἶναι πιά ἀρκετές· ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται εἶναι ἡ δράση. Μερικὲς ἀπὸ τὶς προτάσεις γιὰ ἀφοπλισμὸ καὶ ἐξασφάλιση εὐτυχίας στὸν ἄνθρωπο πρέπει νὰ ἐξετασθοῦν σὲ κάθε τους λεπτομέρεια, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ἐκτιμήσουμε τὶς πρακτικὲς τους συνέπειες. Ἄλλες πάλι μποροῦν νὰ ἐφαρμοστοῦν ἀμέσως. Ἐμεῖς ξανατονίζουμε τὴν πεποίθησή μας, πὼς ὁ στόχος γιὰ καθολικὸ ἀφοπλισμὸ καὶ διαρκῆ εἰρήνη εἶναι ρεαλιστικὸς καὶ ἐπείγων. Στὴν πράξη τὸ καθῆκον αὐτὸ πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὡς ἓνα κομμάτι τῆς μακροβίωνης πάλης γιὰ τὴν πρόοδο τῆς ἀνθρωπότητας. Πρόκειται γιὰ ἓνα καθῆκον ποὺ ἀπαιτεῖ ἀπὸ τοὺς ἐπιστήμονες ν' ἀναλάβουν ἓναν ρόλο γεμᾶτο εὐθύνες. Καλοῦμε τοὺς ἐπιστήμονες τοῦ κόσμου νὰ ἐνωθοῦν μὲ μᾶς γιὰ νὰ τὸν πραγματοποιήσουμε ὅλοι μαζὶ.

Λονδῖνο, 1962